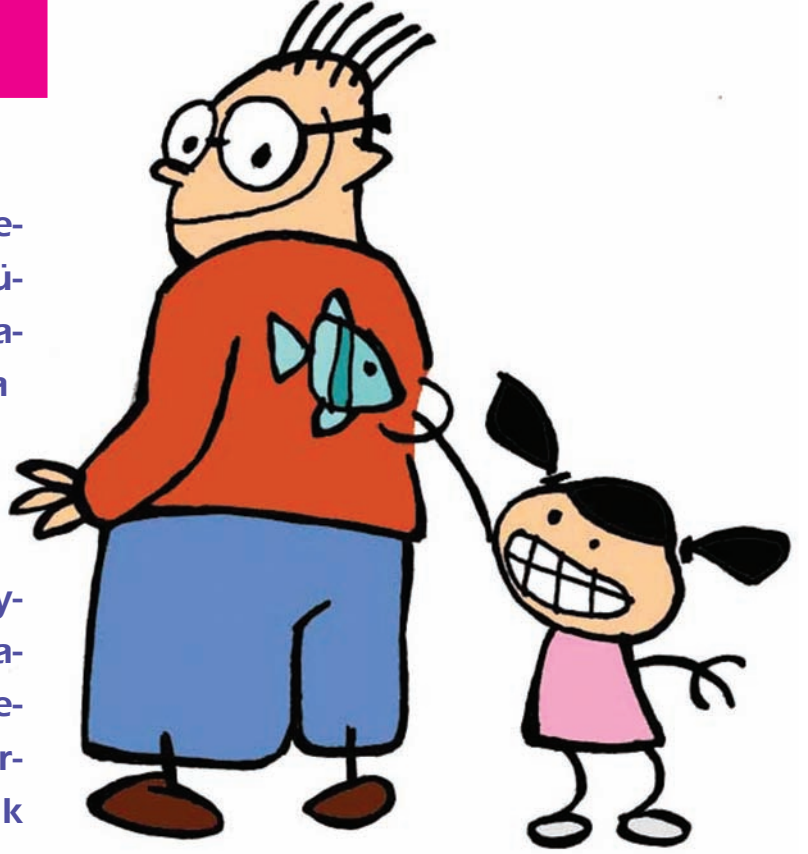

Gülmeyi Seven İnsanların Dili

Şaka

Gülmeyi, eğlenmeyi hepimiz severiz. Bunun için birbirimize güldürücü öyküler anlatır, şakalar yaparız. Gülmek insanın doğasında var; insanı insan yapan şeylerden biri. Bunun için de, yerinde yapılan hoş bir şaka gibisi yoktur. Şaka yapmak için en uygun zamansa 1 Nisan. Şakanın zamanı mı olurmuş, diye düşünmeyin. 1 Nisan tarihi yüzyıllardır birçok ülkede bir şaka günü olarak biliniyor ve kutlanıyor.

Sözlüklerde şakanın tanımı şöyle yapılıyor: Güldürmek, eğlendirmek amacıyla karşısındakini kırmadan yapılan hareket ya da söylenen söz. Bu tanım çok önemli, çünkü şakaya gülerken karşımızdaki insanları da kırmamak, onları üzmemek gerek. Unutmayalım ki şaka yapmak, birisiyle alay etmek demek değildir. Bu ölçüye dikkat edilmeden yapılan şakalar karşımızdakileri eğlendirmez, üzer. Oysa yerinde yapılan bir şaka ya da esprili bir söz gibisi de yoktur. Şaka deyince akla gelen şeylerin başında 1 Nisan şakaları geliyor. Birçoğumuzun 1 Nisanla ilgili bir anısı vardır. Peki, nereden geliyor bu şaka günü? Neden Temmuzda, Eylülde değil de Nisanın birinde kutlanıyor? Bu konuda anlatılan çeşitli öyküler var, ama en kabul göreni şöyle: 1564 yılında Fransa Kralı IX. Charles, yıl başlangıcını Ocak ayının birinci gününe aldı.

Daha önce Avrupa'da yaygın olan yıl başlangıcı Mart sonu, Nisan başıydı. O dönemlerde iletişim koşulları günümüzdeki gibi olmadığından Kral IX. Charles'ın bu kararı her yerde aynı anda duyulamamıştı. Halk eski yılbaşı geleneğini sürdürüyordu. Bu kararı duyanlardan da kimileri karından memnun değillerdi ve eski geleneklerini sürdürdüler, 1 Nisan'da partiler düzenlediler. Kralın kararına uyup yılbaşlarını Ocakta kutlayanlar, onları "Nisan aptalları" olarak nitelendirdiler. 1 Nisana "aptalların günü" adını verdiler. Bu günde diğerlerine sürpriz hediyeler verdiler, yapılmayacak partilere davet ettiler, gerçek olmayan haberler ürettiler. Yıllar sonra bugün de bu gelenek sürüyor. Dünyaya yayılmış olan 1 Nisan geleneği artık olmayacak haberlerin yayıldığı, insanların birbirlerine şakalar yapıp güldüğü bir güne dönüştü.

1 Nisan'da şaka yapma geleneğine yalnızca bireyler değil, kimi zaman kurum ya da kuruluşlar da katılıyor. Tarihte yapılmış en ilginç şakalardan bazıları şöyle: 1957'de BBC'nin saygın haber programlarından biri, ılık geçen kış nedeniyle ağaçlarda artık spagetti yetişmeye başladığını duyurmuştu. Bunun ardından köylülerin artık ağaçlardan spagetti hasadı yapmaya başladığı açıklandı. Bir anda televizyon kanalına telefon yağmaya başladı; tüm izleyiciler kendi spagetti ağaçlarını nasıl yetiştirebileceklerini soruyorlardı. Telefonu açan BBC yetkilileri de "bir kutu domates soslu spagettiye ekin ve tutması için dua edin" yanıtını veriyordu. Sonunda bunun bir şaka olduğu anlaşıldı. O yıllarda İngiltere'de Spagetti çok yaygın değildi ve nasıl yapıldığı da çok iyi bilinmiyordu. Bu haberden sonra BBC'nin yöneticilerinden Ian Jacob, spagettinin nasıl yapıldığını öğrenmek için bir kitap kurcaladığını itiraf etmiş. Bir başka şakaysa ABD'de yayımlanan Science and Reason adlı dergide yapılmış. Dergi, Nisan sayısında 3,14 olan pi sayısının değerinin genel bir oylama sonucunda 3'e yuvarlandığını ve bundan böyle bu değer üzerinden hesap yapılacağını duyurmuş. Bunun şaka olduğu anlaşılınca kadar dergiye pek çok protesto yağmış.

Bu tür şakalar yalnızca yabancı ülkelerde yapılmıyor. Türkiye'de yayımlanan günlük gazetelerden biriye 1 Nisan tarihinde şöyle bir haber duyurmuştu okurlarına:

"Türkiye Ulusal Bilimsel Tetkikler Akademisi Konseyi (TÜBTAK), Maden Teknik Araştırma Kurumu jeologlarından Prof. Dr. Ziya Osman Saba'nın geçen perşembe keşfettiği ve geçici olarak 'B-612' diye adlandırılan yeni gezegene 'Osman' adı verileceğini açıkladı. Ancak karar protestolarla karşılandı. 'Prof. Dr. Ziya Osman Saba'nın başarısını tüm kalbimizle kutluyoruz' şeklinde başlayan protesto metninde, 'Türklerin bulunduğu bir gezegenin dünya tarafından 'Osman' adıyla tanınmasına karşıyız' denildi. Yüzlerce yıllık bilim ve astronomi tarihinde şimdiye kadar Türkler tarafından yapılan en büyük keşfin daha dikkatli adlandırılması gerektiği vurgulanan duyuruda, 'bu dikkatsiz davranışı ve halka sormadan bilimsel konularda karar verdiği için TÜBTAK'ı protesto ediyoruz' denildi." Gezegene Osman adının verilmesine karşı olanlar protestolarını duyurdular, ne var ki bu da bir şakaydı. Çünkü Türkiye Ulusal Bilimsel Tetkikler Akademisi Konseyi diye bir konsey olmadığı gibi Ziya Osman Saba da jeolog değil, 1957 yılında kaybettiğimiz ünlü bir edebiyatçıydı. Kaldı ki, gezegen keşfetme çabaları jeolojinin değil astronominin ilgi alanına giriyordu.

Gülmek ve şaka yapmak insanın kendini iyi hissetmesini sağlıyor. Ne var ki bir kez daha hatırlatalım, şakaların ölçülü olması gerek. Karşımızdaki insanları kıracak, üzecek şakalar istemediğimiz sonuçlara yol açabilir. Komik olmak sululuk ya da eşek şakası yapmak demek değil. Herkesin gönülden güldüğü, neseli bir 1 Nisan dileklerimizle...

Gökhan Tok